

די שנה בשנה מפרסם מרכז טאוב את "רוח מצב המדינה". המסמך הזה זוכה למוניטין וליוקרה, והוא שואף להיות כלי בידי קובעי מדיניות הכלכלה והחברה בישראל. "רוח מצב המדינה" של מרכז טאוב לשנת 2016 עוסק באופן נרחב בחינוך. כיצד? המחבר, נחום בלס, מקדיש פרק נרחב לכוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל (רוח דוברת) ובודק אילו שינויים עברה מערכת החינוך ב-12 השנים שחלפו מאז הגשת הרוח לממשלה. ייתכן שהרוח הזה כבר נשתכח מן הלב ומורים צעירים אינם יודעים שהיה, אבל עצם העמדתו של אותו מסמך בעייתי ונשכה כמוקד מרכזי להתייחסות למערכת החינוך בימינו מעורר סימני שאלה כבדים. מרכז טאוב מחמיץ כליל את מרכז הכובד של השינוי שעוברת מערכת החינוך בעשור האחרון. "עוז לתמורה" של ארגון המורים ו"אופק חדש" של הסתדרות המורים פורסמו שנים אחדות לפני דוח דוברת, שלא יושם מעולם, והם כאמור מוקד השינוי שמתחולל במערכת חשובה זו.

אין מחלוקת באשר לתכנית המגוונת שהציגה ועדת דוברת, למהלך המשמעותי שהיא התניעה ולהכשרת השטח להפעלת תכניות התחדשות בחינוך. אולם חלקים רבים מהרעיונות שהיא הציעה הופיעו כמה שנים קודם לכן ב"אופק חדש" וב"עוז לתמורה" – שתי תכניות שבאו לעולם דרך ארגוני מורים, והן התכניות היחידות שיושמו בכל היקפן במערכות החינוך בישראל. תכנית

דוברת הוסיפה למערכת שני נדבכים משלה: מכון אבני ראשה, האחראי להכשרת מנהלים, וראמ"ה – הרשות הארצית למדידה והערכה.

התכנית "אופק חדש" מיושמת במערכת החינוך משנת 2008. העבודה עליה נמשכה שנים אחדות, הרבה לפני הקמתה של ועדת דוברת. "אופק חדש" נחתמה במשרד ראש הממשלה דאז אהוד אולמרט עם משרדי האוצר והחינוך כהסכם שכר קיבוצי. עולמות התוכן של "אופק חדש" גובשו בין משרדי החינוך, האוצר והסתדרות המורים, על בסיס תכניתה של הסתדרות המורים. עם זאת מתוך תבונה פוליטית רבה וכדי להבטיח את המשכיותה גם לאחר חילופי שלטון, התכנית מעולם לא הוצגה כתכנית של הסתדרות המורים. היא גם מעולם לא

הוגדרה כרפורמה, אלא רק כ"הסכם קיבוצי", משום שהסכם קיבוצי מעולם לא בוטל במדינת ישראל. ואכן, "אופק חדש" יושם בכל מערכת החינוך: בגיל הרך, בחטיבה היסודית ובחטיבות הביניים, והיה לתכנית ההתחדשות היחידה שיושמה בשלמותה בכל מערכת החינוך. השינוי העיקרי והמהותי ביותר שלה הוא שילוב ההוראה הפרטנית במערכת ותוספת של 36 אחוז לתקציב מערכת החינוך ללא פיטורי מורים. ועדת דוברת, לעומת זאת, הציעה לארגן מחדש את התקציב, אך ללא תוספת תקציבית ועם פיטורים של עשרים אלף מורים.

מה בין "אופק חדש" לבין דוח דוברת? "אופק חדש" מבטיח למורים מסלולי קידום אישיים מקצועיים, ולא רק על רצף של סמכויות ניהוליות כפי שעולה מדוברת. בנוסף, כאמור, ההוראה הפרטנית ניצבת בלב "אופק חדש", ומאפשרת למורים לתמוך אישית בתלמידים ולהורות בקבוצה קטנה באופן קבוע. ואולם ההבדל העמוק ביותר בין "אופק חדש" ובין דוח דוברת הוא שבמרכז "אופק חדש" עומדים המורים עצמם, ולא המנהלים כפי שמציע דוברת. את "אופק חדש" עיצבו צוותי היגוי מן האקדמיה ומן השדה כאחד, והוא פועל במסגרות הקיימות של משרד החינוך ושל מרכז השלטון המקומי, ללא צורך ביצירת מנגנונים ארגוניים חדשים.

בניגוד לוועדת דוברת, שקראה לבטל את חטיבות הביניים, "אופק חדש" דגל מתחילת דרכו בשימור החטיבות ובחתירה לבתי ספר קטנים, המאפשרים גמישות ארגונית. אילו יושם הרוח של ועדת דוברת, כל בתי הספר כולם,

היסודיים והתיכוניים, היו ששישנתיים. דוח דוברת הדיר את משרד החינוך ואת ארגוני המורים גם מתהליך החשיבה וגם מתהליך המימוש וניסה לכפות שינוי מלמעלה. "אופק חדש" מדגיש את המורים והגננות ורואה בהם, ולא במנהלים, את מי שיכולים וצריכים להניע את השינוי. יתרה מזו, חשוב לציין שהציר של "אופק חדש" הוא חינוך ממלכתי, ואילו הציר של ועדת דוברת היה חינוך ציבורי. לכאורה הבדל סמנטי, אך בפועל הבדל גדול.

לצד שינויים מרחיקי לכת במודל המקצועי של הוראה בישראל ושיפור דרמטי במעמד המורה הצליח "אופק חדש" למנוע פיטורים של אלפי מורים והוסיף תקציב ניכר למערכת החינוך. אנו עדיין חיים בתקופת האמת.

ניצחון המורים (והסתדרות המורים) על המנהלים (ודוח דוברת)

אלמלא היה הדוח של מרכז טאוב כלי בידי קובעי המדיניות היה אפשר להניח לאמת האלטרנטיבית של הפרק החינוכי שלו להעלות אבק במדפי השכחה. אולם יש אמיתות שראויות להיאמר בצלילות על מוקד השינוי במערכת החינוך בעשור האחרון, ועיקרן תחילה: "אופק חדש" ו"עוז לתמורה" הם אבני היסוד של השינויים המתחוללים בה

ציון שורק